

Tanja Kragujević

PODRUMI, SUTERENI, MANSARDE, ILI: O VEŽBAMA DUŠE

O nama još uvek malo poznatom grčkom pesniku Tasosu Livaditisu (1922-1998) teško je progovoriti sa pouzdanošću punog razumevanja, pogotovo je teško impresije i prva saznanja iskazati sažetom i sintetičkim tekstom, budući da bi on morao navesti, i sabrati više dominantnih dimenzija ove poezije, što po sebi znači i *više profila*, koji se u ovom pesnika ukazuju kao podjednako verodostojni oblici njegovog poetskog pisma, i bića. Što istovremeno znači – i tako mnogo poetičkih opcija koje se smenjuju – kao da nisu rezultat optimalnog ili u jednom trenutku nužnog izbora onoga ko govori i piše, već *čitavog mnoštva*, koje u neizmernoj i neutaživoj paleti pesnikovog dramatskog i lirskog osećanja sveta, podjednako traži svoju meru prisustva u poetskom tekstu, budući da kao konstantni, i krunski, autentični zalog svakog iskaza, podrazumeva *raznostrano obilje* u pesniku samom. Generalno uzev: mekotu i finoću konstantnog lirskog fluida, ali i ukrštena sečiva često do parokizma suprotstavljenih egzistencijalnih i poetskih uvida.

Zahvaljujući knjizi izabrane poezije *Violina za jednorukog* (koju je za zrenjaninsku „Agoru“ priredila i prevela Gaga Rosić) prvi put smo, na našem jeziku, na samom pragu upoznavanja poetske pojave čija ekskluzivnost, uveliko uvažena u sazvežđu najizuzetnijih vrednosti u modernoj grčkoj poeziji, nosi sva obeležja megaznačenja. Ili, drugačije rečeno, onih vanrednih svojstava koja neprekidno dolaze do vrhunca, dozrevaju i obnavljaju se u epicentru jednog vanserijskog poetskog vulkana novuma, ljudske i stvaralačke samosvojnosti, koja je tokom godina istorijskih nemira i tragici epohe grčkog građanskog rata, kao i kasnije, u novoj građanskoj klimi, uzrasla, stalnim stvaralačkim ogledanjem i samoistraživanjem, do kulturne ikone što nepatvoreno zrači sopstvenom magijom. I harizmom velikih – u isti mah ranjenih i posvećenih.

Izlazeći „iz sna u život“, sa svojim koferima neostvarenog, i vukući sa sobom, kako bi sam rekao, *rukopise jednog velikog doba*, i namah tonući, iznova, u drugi san, u kome je *uvek budan*, lišen sna (kao što „mrtvi sede bdijući u našem snu“), Livaditis svojim pesništvom neprekidno gradi viziju ugroženog, senovitog sveta stvarnosti, kome udahnjuje autentičnost realno doživljenog pakla, katkad i pesničke sublimnosti kolebljivog raja. Jednu dramaturgiju, dakle, koja prati kontraste ideala i stvarnosti: hoda po vodi, i kroz oblake, dok su snovi odeća duše onog ko korača „nezaštićen i lep“, no čiji je rasap, sred rigidnih rituala pragme, jednako čvrsto utisnut u jednostavnost i nepatvorenost njegovih stihova, sazdatih poput dečjih „epistola bogu“ ili ljubavnih pisama životu, ali i isto toliko iskrene i gorke sume spoznaja o zabludama i porazima – onoga ko je verovao i voleo.

U obe ove fasete Livaditisovog pisma stoji stigmatično utisnut trag *neispunjenja*, praznina, na čijem mestu bi, možda, u nekim srećnijim prilikama, mogao stajati kružić izmirenja, kao u libeli. Neka, bar simbolična, naznaka katarze, koja u njegovim ličnim doživljajima

i vizijama sveta, upravo ponavljanim, pa i trajnim izostankom, sazda je pritajeni moto same poetske vokacije, ispisan u jednom jedinom stihu: *Moj poziv: neostvarivo*. Da bi, već u narednom krugu lirskih preosetljivosti i snažne slikovnosti što prati Livaditisove emotivne iskorake, pesnik ovakve eksklamacije zamenio skrupuloznom egzegezom, koja pripada refleksiji uznemirenih, vazda upitanih: *Naravno, sve su ovo preterivanja moje mašte –/ kako drugačije da opravdam svoje prisustvo u jednom neshvatljivom svetu* („Suđenje stoleća“).

Menjajući rakurse svoje vizure i intonaciju svoga glasa, zauzimajući i sasvim opozitne pozicije u svom vidnom polju, trajno lišen nade u pacifikaciju velikih sila koje upravljaju čovekovim životom, a koje dvoje i njegovo biće, bez izmirenja u sebi samom, Livaditis ostaje, čini se neminovno, pesnik trajno vezan za pogled iz same rane. Srastao sa njom, koja mu je dodeljena kao neki tajanstveni, duboko pohranjeni i bezmerno osetljivi instrument, namenjen upijanju bola, a potom i vežbama, i oglašavanju duše. No istovremeno obavijen i nekim netraženim, ali ipak dosegnutim oreolom, što zrači posvuda u ovoj poeziji, vidom višeg saznanja, produbljenog tegobnim i pročišćujućim zagrljajem pesme. Uslovljenim pri tom, iskustveno, emotivno i misleno, kolopletom životnih tokova, *sopstvenih* i inih, *svojom* sudbinom i sudbinom mnogih, i najposle, onim jasno uočenim *sudbinskim svojstvom* egzistencije po sebi – što kao umnoženo sočivo – i višestruka značenjska i zvučna podloga Livaditisovog poetskog teksta – emanira snagu vizije, hipersenzibilnost, dramatski napon i violinski tembr glasa odabranih, uistinu retkih.

Sudbina, i *pesma*, kao njen dublji, dvostruko obelodanjeni trag, uvećana jasnost bola egzistencije, projektovani su u Livaditisa iz uvek drugačijeg, iskošenog ugla, iz izmeštenog, lutajućeg i zanavek izgubljenog *doma sveta*, ali isto tako i iz uvek na nov način potvrđene lirske optike, sažetosti i jasne vrednosti lirskog zapisa preotetog od nepodnošljivo neosetljive i utvarne stvarnosti, što u svakom trenu nalikuje delu čudovišne, vanstvarne mašte, a jednako i iz posebnog ritma i melodije prozaida, nastalih u trenutno sročenom podrumskom zaklonu za reči, suterenu zbilje, sred zbiljske oluje i uspomena.

To je uznemireno jezgro, iz kojeg potiče Livaditisov specifični lirski ton, i stihovni hibrid njegove u stalnom kovitlacu metamorfoza na drugi način sročene kidljive sage o varljivoj stišti, domaćem i gnezdu, o rani, koja jedina netremično gori, i boli. Jer svet je, reći će pesnik, jedna uvek lična priča, a njegov vlastiti napor da ga razume i odredi, pretvoren je u nebrojene lirske pokušaje da se omeđi „ništavilo koje upravlja našim životom“.

Opsesivna žudnja da se i taktilno, i očima slepih, potvrdi hajdegerovsko *prisustvo*, smisao božanskog čuda i čovekovog postojanja, u jednoj već prvim danom postanja ugroženoj svetlosti, u životu kao vanstvarnoj igri senki, u kojoj se „u znak sećanja na mrtve vraća dan“, tako postaje lajtmotiv celokupne Livaditisove poezije, i njegove katkad užareno stvarne i grcave, katkad lucidno osvetljene, katkad pak zaumne pesničke provere egzistencijalnog, etičkog, stvaralačkog i metafizičkog aspekta istog pitanja – *ko smo*, i *ko sam*, u varljivoj postavci sveta-doma, u pustoj kući, kojom, kako kaže pesnik, „lutam, toliko iscrpljen da lampa koju držim misli kako se kreće sama“.

A Livaditisova rana, reklo bi se, duge je anamnističke boli: jednako otvorena pred pušćanim metkom najbližeg suseda i druga, u metežima i logorima građanskog rata, u prašini nemogućeg potonjeg puta – traumatskog motivskog podsetnika *postegzistencije*:

*Moja majka je umrla,
moja voljena je otišla,
drugovi su me izdali,
godine prošle.
Sad mogu da spavam u miru.
Sve se
desilo.*

(„Priča“)

Pesnik osebuje i snažne osećajnosti, Livaditis čak i u svojoj lirici erotskog naboja reflektuje nemilosni ugrizaj tanatosa:

*„Volim te, volim te“ govorio sam. Oblačila si žurno haljinu:
„Večeras je sveže.“
Oči su se tvoje zakivale neprestano iznad vrata
onim neodređenim pogledom
koji imaju zarobljenici i zaključana deca.
Pa sam plakao i ljubio te očajnički
i grlio beznadežnim rukama,
al' bilo je kao da sam grebao noktima ravnodušnu zemlju
jednog groba
u kom su već sahranili čitav moj život.*

(„Jedna žena“, 2)

Tako njegova pesma kao da zapravo počinje nakon jedne već doživljene smrti, nakon uvek novog rasula, raspada slike o celini i svake mogućnosti saglasja sa sobom: *U početku beše kaos/ Posle sam rođen ja, sam, u jednom svetu napuklom/ sa jednim odrpanim Bogom koji je lutao od vrata do vrata/ proseći svoje postojanje./ Onda smo iznenada postali dvoje/ poljubili se/ pa je jedan počeo da ubija drugog („Postanje“).*

Ona je upravo u toj drami jednog *posle*, u neprojenim njegovim preobražajima u vremenu, i *istosti* te realnosti udvajanja, udaljavanja, disolucije Jednog, u višestruko, suprotstavljeno sve.

Ona je i u prosjačkoj odeći uličnih skitača, u hotelskim sobama, predsobljima, mansardama, kuhinjama i škrinjama, među mističnim uhodama i najtamnijim duhovima prošlosti, sred ugroženih glasova iz širokog spektra alter ega, koji govore iz neizvesnosti, iz jedne već izgubljene, proćerdane, nepostojeće budućnosti.

Ona je ta što se iz duše prenosi u svet verbalnog, jedva iskaziva, i zato je mnogo puta iskazana, najemotivnija, najezoteričnija, najproncljivija šaka reči, bačena u svetlo dana, kao esencijalna, minijturna povest o ličnom iskustvu u istorijskom vihoru, u procepu palog vremena, i o samo naizgled marginalnoj priči iz velike povesti o čovekovom udesu, i polomljenim duhovnim, božanskim, ljudskim potporama njegovih uporišta.

Livaditis još od rane faze i prve zbirke *Ova je zvezda za sve nas* (1952), vlastite strahove, preispitivanja i frustracije (*Između nas su bacili ljudi svoju veliku senku/ Šta će biti od nas, vo-*

ljena?), duhove sopstvenog života čini kazivačima poetskog štiva, i prevodi njihove fragmentarne ispovesti u sve potonje zbirke (objavio je dvadeset i jednu, a njegov uvek isti izdavač, atinski *Kedros*, publikovao je i knjigu *Rukopisi jeseni*, 1990, posthumno), uspostavljajući ih tako kao lutajuće motive, koje objedinjuju sveprisutni likovi božjaka, ljudi od papira, što nestaju u kiši, a koje on tužno i volšebno na svoju poetsku scenu vraća kao nove nevoljnike, kradljivce „velikog značenja“, onog, u čijoj se neodrživosti, ili neodržanju, krije jedna od najpotresnijih i najsamosvojnijih poetskih žaoba novog vremena, nad rasapom stvorenog u jednom polovičnom, nedorečenom, nedosegnutom svetu, zanemarenom, neobnovljenom ljubavlju. I stvaranjem.

Mada nije bilo nikog, „jesi li tu?“ pitao sam – šta sam drugo mogao da radim – kaže u jednoj pesmi Livaditis, i to odsustvo subjekta, u njemu samom, i to postojanje što neprekidno prosi svoju egzistenciju, *ispružene ruke, / skupljajući paru po paru sve vekovne, / nevraćene dugove čovečanstva / čoveku*, upisuje se kao veliko i osiromašeno nasleđstvo jednog vremena, neutešno upućenog onom koje sledi. Jer onaj koji piše *Priručnik eutanazije* (1979), već je na samom kraju kraja, „konačnom i nepromenljivom kao aritmetika“, na tački izdisaja čovekove odiseje, na ravnodušnim, ogluvelim raskršćima, gde u šešir božjaka „padaju oči“, i gde i napušteni stvoritelj silazi među svoja dela, u čovekov svet, kao u razrušeni mauzolej, izneveren kosmos stvorenog – žedan potpore bića.

Ova vrhunska slika udvostručenog gubitništva, što odjekuje prazninama i traži milost novog otkrovenja, pročišćujućeg podvižništva, nakon kojeg više neće biti ostavljeno „bez vaskrsenja čitavo jedno nebo“, spada u red najemotivnijih, ali i najlucidnijih opomena izrečenih sopstvenom vremenu, i uistinu je redak, višeznačan poetski testament darovan potomcima i kulturnom nasleđu.

Taj hromi, hromi, nedostatni i ravnodušni, oboleli svet, u kome pada kiša *uvek mirna / bešumna, / dok uvija svet u krpu sivog platna / kao ruku koju su odsekli pa idu da je pokopaju... to je Violina za jednorukog*.

I upravo se značenje *jednorukosti*, iz naslova knjige objavljene 1976, trajno uselilo u gotovo sve motivske cikluse i zbirke ovog pesnika. Od ranih ljubavnih pesama, kataklizmičnih pohara ljudske prirode kojima je, zajedno sa Janisom Ricosom, u ranoj mladosti bio svedok na ostrvu Makronisos, do postrevolucionarne nezalečivosti, kontroverzi modernosti, urbane praznine i „pohabanosti vremenom“, do metafizičke samotnosti u dubinama, gde „Bog je izgledao jako sam“, čini se da je pesnik svoju gradnju i svoj lirski svet zasnivao „skupljajući parčad noćne more“, baš kao što „neki čovek, verovatno, može da svira u violinu i jednom rukom, dok drugom treba da drži svoj život“.

U bezdomnosti sveta, Livaditis je svoj istinski dom nalazio sve dok traje pesma. Uvek jedna nova *Mala knjiga za velike snove*, da se poslužimo naslovom njegove zbirke iz 1987, biva uvod u „posthumnost“ čovekovog dela, iznevereno nasleđe potpunosti, započeto prvim danom nastanka sveta, odvajanjem noći i dana (*Ove sam stranice napisao čim su me izbacili iz raja*) čija snažna metaforika u Livaditisovom delu nalazi svoje čudesno obilje, svoj pandemonijum i okrepljujući hijatički spoj svetosti i tragizma, koji naseljava njegove stihove sve do posmrtno objavljenih *Rukopisa jeseni* 1990. Jer uvek je pesma njegov lični i neophodni zavešljaj bezdomnika, obnovljena mala nevinost trenutka, iz kojeg, umesto blizine vlastitog života, vreba bezdan izgubljenog.

Gde život i san menjaju mesta – i onaj koji spava najčešće biva sva budnost umrlosti, a onaj koji je vazda budan, jeste živa slika poraza – koji, i kada su opšti, nisu ovom pesniku manje potresni, i bivaju upisani u lični dnevnik tuge ovog u svemu posebnog i bezmerno senzibilnog liričara. Nije stoga neobično što najčešći glagol koji se otrgne sa zasuna njegove osetljive vizije sveta glasi *smračivati se*, a taj sumrak i suton otiskuju se ovim stihovima kao zasenčena jedra, svim nijansama uznemirenog osećanja postojanja i bića.

Jer, ova poezija, ispisana tinjajućim žarom doživljenog, koje se kao iskustvena forma čuva u svom rasporedu pogašenih vrednosnih sazvežđa, što neprestano ranjavaju, obrušavajući spoljni svet, a sakateći samo biće – predstavlja neprekinut tok agonije, koja, u vazda novom pretapanju autobiografskih motiva i fragmentarnih slika, nalikuje nagorelim freskama, ali je iz njenog raspolućenog živog instrumenta prati i neutažena molitva, neispunjena potraga, a tako svakad, i „nostalgija neizraženog” – u jednom paradoksalnom, feniksovskom naletu svežine, koji novim stihovima otire dim i prah, vraćajući poetske, sasvim intimne embleme ove poetike prvotnoj čistoti: *Ali moja pohlepa, kao veliki talas, ovo je spirala, pa sam sve opet pronalazio tek iznedreno iz božjih grudi* („Pesma”).

Ništa iz reda poetskih iskaza Tasosa Livaditisa ne nalikuje nasleđenom ni konvencionalnom poetskom govoru. Nikakvom unapred smišljenom poetskom kodu, književnoj i poetskoj formuli. Samo pesnikovo iskustvo iskazuje se kao tekst, i njegova nužnost, ram narastajuće, uvek nove, iskošene slike, udarnih profila i dimenzija. Upravo iskustveni fragment, opor i oštar, sobom kroji i svoj mizanscen, određuje svoj poetski pejzaž, diktira ivičnost teksta, njegove ultraizražene boje, i istovremenu njegovu ispunjenost vrhunskim emocionalnim sublimatom.

U sudaru zadatag i željenog, siline udarca i pozleđenosti, između izgubljenih opni prvotnih nevinosti, porušenih i izgubljenih svodova pod kojima je hodila jedna zanesena mladost, između snova i nedostatnosti ostvarenog, i izgubljenog, ponikla je potpuno nova svežina poetskog jezika, njegova kao sam život i sam usud samosvojna poetska uverljivost i uzbudljivost, čas bliska ispovesti, dečjoj priči, noticama iz dnevnika usamljenika i čudaka, čas dozrela u neobičan hibridni tekst kompleksnih uvida, gotovo automatski registrovane nadrealnosti, koja, *uslovljena realnostima*, nadire spolja i iznutra, kao razlomljena i deformisana slika ideala, i kao grcava arija izgubljene nade, slomljene vere, iščezlih utočišta, kao neminovni eho same „tuge stvaranja”. Svojevrsne, jedinstvenom poetskom optikom i svim poetskim čulima, emotivnom i metafizičkom snagom osvetljene *antiegzistencije*.

Tako je funkcija poetskog subjekta u Livaditisa samo naizgled omeđena, uslovljena, a njeni razmrvljeni ideali samo su deo geneze sveta, u kome prikriveni subjekt, nekadašnje Ja, ili Neko, emanira umnoženu dramu nestajućeg subjektiviteta, patnjom i lutalaštvom formiran profil Nikog, „omotač mesa oko budućeg Ničeg”, prazno mesto u okačenom kaputu. Dok narastajuća i zastrašujuća drugost – taj Drugi, i drugi drugi, sam Niko – kao beskonačna udaljenost od integralnog ja, vreba, i preplavljuje, kao opšte mesto pošasti i praznine. Jer to je, u svojoj raširenoj poetskoj partituri, ustalasana, melanholična i bolna, u neiscrpnim poglavljima oživljena drama sveta, koji je izgubio svoja harmonična i uzorna staništa u čoveku samom. Prvo lice ljubavi, i svoj stvaralački identitet. U bespuću, na prečicama do novog drugog, Nikog.

Stoga između prvog dana stvaranja i uvek nove pesme-epitafa, stoji u Livaditisovom pesništvu uvek i čitava epopeja trnovite, mučne, ljudske i poetske posvećenosti samom prahu, konačnom rezimeu sloma, što prebiva u ničem, dok je sama pesma svojevrsno oduhovljenje, posvećivanje te ništavnosti, jedva preživele čestice potpunog loma, i najava integralnosti koja će uskrsnuti u onome što joj je integralnost nekada davno poverila, kao obećavajuću svetlost postojanja. Možda je upravo dubina nesagledivog ljudskog dna zalag jedne tako iskrene i duboke molitve, a možda su isto tako, parcijalni, izlomljeni i iznova srasli polovi ovog iskaznog prosedeja upravo oni koji održavaju punu stvarnost nemogućeg Livaditisove pesme. Koja oduzima dah, i kojoj se do kraja veruje.

Kada se pojavi u Livaditisovim stihovima i takva čista, bezazlena najava, i tako moćni prosjaj iskupljenja, to je upravo stoga što je molitva potpuna, osvojena vežbama duše. On tada i ne može biti drugo do „Prolog večnosti“, ispisan, sa punim pokrićem ove *poetske vere*, i u pesnikovu nadgrobnu ploču:

*Jednom ću ponovo doći. Jedini sam naslednik.
I dom mi je gde god pogledam.*

Grcam, i posvećujem – tako bi mogao glasiti moto svake Livaditisove pesme, svakog stiha. Između krhotina razbijenog sveta, otuđenih i razdruženih ljudi – senki, čoveka i boga, pesma je potiranje te bezmerne udaljenosti, put do božanske sveobuhvatnosti tišine, u potpunoj svesti o tome da „govor je uzaludan, ukoliko ne sadrži u sebi ćutanje koje nas je započelo“.

Sve te lutalaštvom, nesanicom i snovima premerene daljine, pređene pustinje, iznova oživljene govorom i nadom, ne bi bile moguće da Livaditis nije svojim vežbama duše, mi-loštom svoje prirode, svojom patnjom i svojim darom, uistinu kao molitvama, i najsurovije opruge znao pretvoriti u strune. Ovaj čudesni, zgrčeni i bolni svet njegove poezije, uistinu peva, i kada grca i pati, i kada se ruši i uzdiže.

Njegovi zavodljivi, čulni, ali i metafizički i otrežnjujući motivi, rekapituliraju klasični leksikon prvorazrednih lirskih tema i refleksivnih podsticaja. Sa pravom Livaditisa kritičari i istoričari književnosti navode kao revolucionarnog pesnika, čije je stihove njegov drug u logorskom stradanju i patnji, Mikis Teodorakis, preneo u muziku. Ali jednako tako, nema dramskog umetnika, početnika i veterana u njegovoj domovini, koji nije želeo da podari glas i njegovoj zasenčenoj pesmi telesnosti, kavafijevskom obolu melanholijama predgrađa, tugama mansardi i erosa, što plamti svojom kratkom tajnom, a odiše bolom nedosežne večnosti, potvrđujući Livaditisovu ključnu poetsku elipsu o violini za jednorukog, ili alegoriji koja „stoji na jednoj nozi“, što upečatljivo sažima pesnikovu opsesivnu, uvek i autobiografsku priču, i jedan gotovo poetski roman o neizmenjivosti i neutaživosti ljudske prirode.

To je uvek jedan lični uzdah, totalna istina trenutka, iskustva, emocija i sećanja, čija nekonvencionalna, jednostavna jezička struktura ostaje – bez obzira na bezbrojne metamorfoze stihovnog i narativnog izraza, koje je prevodilac jednako nadahnuto i sa žarom pratio – poziv na jednostavni razgovor, kojim i započinje ova velika stvaralačka avantura: *Hteo bih da govorim/ jednostavno/ kao što neko otkopčava košulju/ i pokazuje jedan stari ožiljak...*

Ali, lišena obmana, to je i pesma-lavirint, koja traži izlaz, stazu koju napaja onaj drugi, viši horizont nade, utehe i uzornosti, a koji se neprekidno, u njoj samoj, njom samom, obrušava. Bez iluzionizma, uhvaćena u svojim svakodnevnim skicama kontradikcija, Livaditisa slika i stih dosežu jedan prirodan, iz same vreline doživljaja ponikao začudni efekat. Užas beznadežnosti i uzaludnosti, otvoreno frustraciono polje „jednorukosti“ u samom su epicentru ove poetske stvarnosti, a upravo su u njenoj apartnosti, izmeštenosti i nadrealnosti toliko samosvojni i uverljivi da ih to podjednako lišava patetike koliko i stege i diktata bilo kog poetički i stilski proklamovanog opredeljenja i cilja.

Biti u pesmi, beskompromisno i sasvim, i biti u njoj, kao ni na jednom drugom mestu postojanja, bezutešan, otvoren, biti ona, pesma, samim sobom, i načinom koji je do kraja svoj, to je, čini se, jedini poetički zahtev koji postavlja pred sebe ova poezija. I u toj jedinoj premisi je njeno sve.

Široki pak, spiritualni aspekt sagledanja, metafizičko zaleđe ovog dela, u kome se razaznaju i sjedinjuju različitosti ega, i subjekta uopšte, njegovo otvaranje i zatvaranje spram iskustva sveta i vremena, teoretičari u slučaju Livaditisa vezuju za filozofiju apsolutnog, objedinjujućeg duha.

Odista, kao da se Tasos Livaditis ukazuje kao apsolutni pesnik. Premda je značenje tog sintetičkog, retko korišćenog i natkriljujućeg pojma, istini za volju izbledelo u današnjim vremenima, kada je poezija i sama na nekom novom stupnju gašenja svojih kreativnih i mislenih ambicija i uticaja, svoje unikatne vrednosti i govora.

Ali ako se pogled uputi delu ovakve samoniklosti, snage, i ovakvih dometa, aposlutno je odmah tu: kao neposredno prisustvo.

Na kojoj god se stranici ovih rukopisa zaustavimo, koji god stih da taknemo, dočekaće nas sušta poezija.